

De varkens van biologische boerderij Schuttershof in Well, Limburg. Foto Marcel van den Bergh / de Volkskrant

Stel het welzijn van dieren nu eens echt centraal

Foto: Rene Verleg

Jan Staman is voorzitter van de Raad voor Dieren-aangelegenheden.

VEEHOUDERIJ

Dierenactivisten en boeren moeten de strijdbijl begraven, want het dier schiet er niets mee op.

De emoties liepen hoog op toen activisten vorige week een stal in Boxtel bezetten. Dierenwelzijn houdt de gemoederen flink bezig. Hoog tijd om bij de overgang naar de kringlooplandbouw, die Landbouwminister Schouten voorstaat, zorgvuldig omgaan met dieren helemaal bovenaan de agenda te zetten.

Dieren hebben in de veehouderij over de hele linie de afgelopen decennia in Nederland een beter leven gekregen. Sinds 2004 mogen vleeskalveren bijvoorbeeld niet langer in donkere, krappe eenlingboxen worden gehouden, maar leven ze verplicht in groepen. Ook voor melkkoeien zijn de stallen flink verbeterd. Koeien hebben in moderne loopstallen veel meer comfort en bewegingsvrijheid gekregen. Veel koeien bepalen tegenwoordig zelf wanneer en hoe vaak ze gemolken worden.

Leghennen worden niet meer gehouden in batterijkooien, maar in scharrelsystemen. Zeugen moeten sinds 2013 in groepen worden gehouden en mannetjesbiggen mogen niet langer worden gecastreerd. En de varkenshouder is inmiddels ook verplicht zijn varkens voldoende afleidingsmateriaal aan te bieden.

Mager zesje

En toch, ondanks al die verbeteringen, blijft in de publieksenquête die de Raad voor Dieraangelegenheden (RDA) dit jaar heeft gehouden het wel-

zijn van productiedieren steken op een mager zesje. Ter vergelijking: het welzijn van onze huisdieren krijgt van het Nederlandse publiek een 7,3.

Er zijn in de veehouderij inderdaad nog een aantal hardnekkige welzijnskwesties overgebleven. Want veel koeien staan nog steeds permanent binnen. De staarten van vleesvarkens worden nog steeds gecoupeerd. En ook een verrijkte kooi biedt een kip weinig mogelijkheden voor natuurlijk gedrag. Staart- en oorbijten bij varkens en verenpikken bij pluimvee blijken in krappe, saaie stallen niet goed te voorkomen.

Nieuwsgierige dieren als varkens moeten kunnen wroeten

Bovendien maken steeds meer mensen zich druk over de sterfte bij jonge dieren. En over mannetjesdieren die 'over' zijn: bokjes en haantjes als een overbodig bijproduct. Ook zijn er zorgen over het voortijdig slijten en naar de slacht gaan van dieren, doordat productie en *efficiency* al decennialang de boventoon voeren.

Polarisatie

Het wordt hoog tijd dat we die kwesties oplossen. De strijdbijl moet begraven, want het dier schiet er niets mee op. Activisten gaan steeds vaker het erf van boeren op en breken vaker in bij stallen, zoals in Boxtel. Aan de andere kant werpen verbitterde boeren tegen dat ze ons voorzien van goed, goedkoop en veilig eten met de laagste ecologische voetafdruk ter wereld, mét respect voor de dieren.

Partijen moeten met elkaar in gesprek om vooruitgang te kunnen boeken. Nu is het daarom het moment om in de door minister Schouten geëntameerde overgang naar een kringlooplandbouw, dierenwelzijn

helemaal bovenaan de agenda te zetten. Nu gaat het in het debat over die kringlooplandbouw nog hoofdzakelijk over het milieu en het klimaat. Maar als we dan toch opnieuw naar het hele systeem gaan kijken, laten we zorgvuldig omgaan met dieren dan de basis van dat systeem maken.

Het recept? Ga éérs te rade bij de wetenschap over wat dieren nodig hebben, sluit een partnership met de Dierenbescherming of een andere dierenwelzijnsorganisatie, maak afspraken met retailbedrijven en ga dan aan de slag om de ontwerpprincipes concreet te maken. Dan hebben we het over uitgaan van wat het dier nodig heeft: nieuwsgierige dieren als varkens moeten kunnen exploreren en wroeten, en watervogels als eenden moeten zwemwater tot hun beschikking hebben. Maar we hebben het dan ook over dieren een langer leven gunnen. Dat kan bijvoorbeeld door niet met hooggespecialiseerde rassen te werken – die alleen voor melk, eieren of vlees worden gehouden – maar net als vroeger met zogeheten dubbeldoelrassen, zoals koeien die én voor melk én voor vlees worden gehouden.

Met de kennis van de wetenschap en de dierenbeschermingsorganisaties als partners is nu ook het moment aangebroken om de pijnlijke kwesties uit de veehouderij te halen. Met behulp van nieuwe ontwerpen en nieuwe technologie kan dat ook. Denk maar aan sensoren in de stal die het mogelijk maken om 24/7 het welzijn van de dieren te monitoren.

De veehouderij moet een *license to produce* afdwingen door dierenwelzijn centraal te stellen. Dat werkt alleen als alle andere partijen in de productieketen – van toeleveranciers, verwerkers en de detailhandel tot verzekeraars en financiers – die eis óók stellen en zich niet meer verschuilen achter de rug van de boer en de consument.

Voor de zomer wil minister Schouten van Landbouw een nationale dialoog houden over onze omgang met dieren. Laat dit het centrale onderwerp van die dialoog zijn: hoe zorgen we dat de dieren de centrale plek krijgen in de discussies over de kringlooplandbouw die ze verdienen?

Interview Judith Sargentini

De Europese middenpartijen hebben extreem-rechts salonfähig gemaakt

Foto EPA

Ze werd in het najaar een van de bekendste gezichten van het Europees Parlement: Judith Sargentini van Groen-Links. Haar portret prijkte op reclameborden en in tv-spotjes van de Hongaarse regering als toonbeeld van de vijandige Europese Unie. Ze had zich de toorn van de Hongaarse premier Viktor Orbán op de hals gehaald met een zeer kritisch rapport over de ondermijning van de rechtsstaat in zijn land, aangenomen door het Europees Parlement. Sargentini besloot te stoppen op het hoogtepunt en staat niet op een verkiesbare plaats bij de verkiezingen van donderdag.

Hoe staat het Europees Parlement ervoor bij uw vertrek?

'Best in goede staat, vind ik. Dat hang ik op aan de stemming over ons onderzoeksrapport over Hongarije in september, dat de instemming kreeg van tweederde van de parlementsleden, ook van rechtse. Dat betekent toch dat zij de democratie hoog in het vaandel houden, dat zij over politieke spelletjes heen kunnen springen. In het zittende parlement zijn de meeste leden pro-Europees, dat zal na de verkiezingen anders zijn.'

Inderdaad, ondanks uw succes staan rechts-nationalistische partijen als de Fidesz van Orbán, Salvini's Lega in Italië en zelfs de nieuwe Brexit Party van Nigel Farage in de peilingen op winst. Wat betekent dat voor het parlement?

'Ik vind dat heel zorgelijk. Extreem-rechtse regeringsleiders als Salvini en Orbán hebben de Europese Raad al min of meer stilgelegd, omdat die niet meer tot conclusies of oplossingen kan komen, bijvoorbeeld over migratie en de rechtsstatelijkheid. Ze zullen blij zijn als het Europees Parlement in net zo'n impasse geraakt. Er zijn meer landen, zoals Roemenië, Polen en Oostenrijk, die debat daarover niet meer zo nodig vinden. Ik ben nu in Riga op bezoek bij de Groene Partij van Letland; er gaat hier veel goed, maar ook dit land blokkeerde een serieus debat over de rechtsstaat.'

Hoe verklaart u de populariteit van nationalistisch rechts?

'Ik wil een appél doen op de centrumpartijen om duidelijk stelling te nemen. Die hebben de taal van nationalistisch rechts, zoals zij dat noemt, salonfähig gemaakt door die deels over te nemen. De christendemocratische fractie, de EVP, heeft lang gedacht dat de nationalist met pappen en nathouden wel rustig konden worden gehouden, dat het zo'n vaart niet zou lopen. Daar hebben we allemaal in Europa de prijs voor moeten betalen.'

'Het heeft wel acht jaar geduurd voor Manfred Weber, de CSU-voorzitter van de EVP, zich wilde uitspre-

ken over onze bevindingen van de situatie in Hongarije. Dat ze nu te elfder ure Fidesz als EVP-lid hebben geschorst, wist niet uit het geheugen dat ze tot voor kort volhielden dat het allemaal niet zo erg was. Anderhalve maand voor de verkiezingen nogal halfslachtig helderheid scheppen, neemt niet weg dat ze die partij de afgelopen jaren acceptabel vonden.'

De centrumpartijen lijken nu toch meer stelling te nemen? Premier Rutte viel vorige week opeens hard de anti-Europese houding van FvD-leider Thierry Baudet aan.

'Oké, maar daarmee maakt hij niet ongedaan wat hij eerder zei, in de sfeer van 'als het je hier niet bevalt, dan ga je maar weg'. Op die manier heeft hij toch het taalgebruik naar de extremen laten opschuiven. Hij had het ook kunnen hebben over hoe goed de Marokkaanse Nederlanders het doen vijftig jaar na het eerste gastarbeiderscontract. Een dag of tien voor de verkiezingen kun je niet ongedaan maken dat je eerder heel onvriendelijk over nieuwkomers hebt gesproken. Dat zet geen zoden aan de dijk.'

Waar komen de kiezers van die partijen vandaan, denkt u?

'Niet van mijn electoraat in ieder geval. Ik denk van de middenpartijen, de christendemocraten, liberalen, sociaaldemocraten. Die hebben zich niet genoeg rekenschap gegeven van de economische moeilijkheden van veel burgers. En ze hebben het gemakkelijker gemaakt voor kiezers om op extreem-rechtse partijen te stemmen door hun taalgebruik over te nemen. In Beieren dacht de oppermachtige CSU de kiezers bij de AfD weg te kunnen houden door dezelfde taal te bezigen. Een grote vergissing, bleek bij de verkiezingen van oktober: kiezers gaan dan liever voor het echte werk. Ondertussen is het taalgebruik genormaliseerd; dat draai je niet zomaar terug.'

U bent er niet bij in het nieuwe Europees Parlement, maar hoe moet dat met een veel grotere anti-Europese sectie?

'Ik hoop dat de collegae die blijven of erbij komen zich realiseren dat er een tandje bij moet worden gezet. Ik begrijp dat de EVP heeft gezegd geen deals te zullen sluiten met extreem-rechtse partijen. Ik zou zeggen: houd ze eraan.'

En wat gaat u doen?

'Ik weet het nog niet. Na twintig jaar als volksvertegenwoordiger van de gemeenteraad tot het Europees Parlement is het mooi geweest. Ik ben nu nog druk in de campagne voor de Europese verkiezingen. Maar ik ben niet zo'n spreker voor bijeenkomsten en debatten, niet zo van de beste stuurlied staan aan wal. Ik wil iets praktisch doen.'

Wim Bossema